

RIIGI TUGITEENUSTE
KESKUS

Tartumaa Tervisekeskus OÜ
peeter@ehaigla.ee; liivi@ehaigla.ee
Supelranna tn 19
61505 Elva linn, Elva vald, Tartu maakond
Registrikood: 11230772

27.04.2023 nr 11.2-5/23/642

Otsus finantskorrektsiooni tegemise ja taotluse rahuldamise otsuse muutmise kohta

Riigi Tugiteenuste Keskus (registrikood: 70007340; edaspidi *rakendusüksus*) teeb meetme „Kättesaadavate ja kvaliteetsete tervishoiuteenuste tagamine tööhõives püsimise ja hõivesse naasmise suurendamiseks“ tegevuse „Investeeringute toetamine tervisekeskuste infrastruktuuri tõmbekeskustes, tagades kättesaadavad ja mitmekülgsed tervishoiu teenused“ raames otsuse Tartumaa Tervisekeskus OÜ (edaspidi *toetuse saaja* või *hankija* või *tellija*) projekti "Tartumaa esmatasandi tervisekeskuse rajamine" (projekti nr 2014-2020.2.04.17-0063; edaspidi *projekt*) ning rahandusministri 25.05.2017 otsusega nr 049 kinnitatud toetuse rahuldamise otsuse (edaspidi *rahuldamise otsus*) osas.

Rakendusüksus tuvastas riigihanke viitenumbriga 223367 „Tartumaa esmatasandi tervisekeskuse projekteerimis-ehitustööd“ menetluse kontrollimise käigus, et toetuse saaja ei ole riigihanke nr 223367 läbiviimisel järginud riigihangete seaduses (edaspidi *RHS*) sätestatud nõudeid, mistõttu kohaldab rakendusüksus antud rikkumistega seotud kuludele finantskorrektsiooni ning **loeb mitteabikõlblikuks kuluks 300 157,70 eurot (käibemaksuga).**

Otsuse tegemise aluseks on perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi *STS*) § 8 lg 2 p-d 4 ja 6, § 45 lg 1 p 3, § 46, § 47 lg 2, Vabariigi Valitsuse 01.09.2014 määruse nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (edaspidi *ühendmäärus*) § 21 lg 1 ja § 22⁷ lg 1 ning projekti raames esitatud kuludokumendid (edaspidi *KD*) ning toetuse saajaga peetud kirjavahetus.

1. Riigihanke nr 223367 tulemusel sõlmitud hankelepingu tingimusi on muudetud pakkujaile soodsamaks ning muudatus ei vasta RHS § 123 lg-s 1 sätestatud alustele

1.1. Rikkumise asjaolud

Toetuse saaja viis konkurentsipõhise läbirääkimistega hankemenetlusena läbi riigihanke nr 223367 „Tartumaa esmatasandi tervisekeskuse projekteerimis-ehitustööd“ (hanketeade avaldati

14.05.2020, edaspidi *hange*) taotluste esitamise tähtajaga 01.06.2020 ja pakkumuste esitamise tähtajaga 29.06.2020. Hankemenetluse tulemusel sõlmiti edukaks tunnistatud pakkujaga OÜ Energia ja Ehitus (edaspidi *edukas pakkuja* või *töövõtja*) 15.09.2020 töövõtuleping nr 15.09.2020 (edaspidi *hankeleping*) maksumusega 1 097 139,34 eurot (käibemaksuta), mis sisaldab tellija reservi 10% lepingu mahust summas 99 739,94 eurot.

Hankelepingu punktiga 1.3 on reguleeritud, et lepingu tõlgendamisel ja täitmisel juhinduvad pooled lepingus loetletud lepingu dokumentidest ja nendes määratlemata küsimustes Eesti Vabariigi õigusaktidest "Ehituse töövõtulepingute üldtingimustest" (ETÜ) ja projekteerimise töövõtulepingute üldtingimustest (PTÜ) niivõrd, kuivõrd need ei ole vastuolus EV õigusaktidega.

Hankelepingus on sätestatud:

4.3 Töövõtja kohustub alustama tööga 2 nädala jooksul pärast Lepingu sõlmimist. Töövõtja peab ehitatava hoone Tellijale täielikus valmiduses üle andma kahes etapis, s.h.

4.3.1. peab juurdeehituse osa koos hoone välitöödega (platsid, haljastus- ja heakorratööd) ja antud osale taotletud kasutusloaga üle andma hiljemalt 12 kuu jooksul alates lepingu sõlmimisest;

4.3.2. olemasoleva hoone osa renoveerimistööd tuleb teostada ja Tellijale üle anda koos antud osa kasutusloaga hiljemalt 15 kuu jooksul alates lepingu sõlmimisest.

Hankelepingu punkti 5.1 alusel on lepingu hind 1 097 139,34 eurot, mis sisaldab tellija reservi, hinnale lisandub käibemaks ning punkti 6.9 kohaselt töövõtja peab arvestama, et tellija reservi (10% lepingu mahust), summas 99 739,94 eurot.

Hankelepingu punkti 12.2 kohaselt töövõtja kohustub andma tööle 36 kuu pikkuse garantii ning garantiiperiood algab peale tööde üleandmise-vastuvõtmise akti allkirjastamist poolte poolt ja töövõtja poolt garantiiperioodi tagatise üleandmist tellijale. Juhul kui tööde üleandmise-vastuvõtmise aktis fikseeriti vaegtöid, alustatakse garantiiaja arvestamist nende tööde üleandmise akti allakirjutamisest. Garantiiaeg hõlmab kogu tööde mahtu, sealhulgas objektile paigaldatud seadmeid ja teisi objekti olulisi osasid.

Hankelepingu punkt 10 käsitleb kindlustusega seonduvat järgmiselt:

10.1 kohaselt ehitaja kohustub enne ehitustööde alustamist esitama tellijale vähemalt käesoleva lepinguga võrdses summas ehitise koguriskikindlustuse (CAR) poliisi:

10.1.1. kindlustatud peab olema Lepinguobjektiks oleva ja kindlustuskohas asuva vara igasugune ettenägematu või ootamatu hävimine, kahjustumine või kaotsimine;

10.1.2. kindlustatud isikuks peab olema Tellija;

10.1.3. muuhulgas peab kindlustus hõlmama:

10.1.3.1. laiendatud garantiid. Ehituse koguriskikindlustus peab laienema Lepinguobjektile tekkinud kahjule või kahjustusele, mille on põhjustanud Töövõtja viies läbi Lepinguga määratletud kohustusi garantiiperioodil. Samuti peab Ehituse koguriskikindlustus laienema Lepinguobjektile tekkinud kahjule või kahjustusele, mis ilmnevad lepingus sätestatud garantiiperioodil ja tingimusel, et kindlustusjuhtumid olid põhjustatud ehitusplatsil ehitusperioodil ehitustööde läbiviimisel aset leidnud vigadest/eksimustest enne kahjustatud ehitustarindi või selle osa vastuvõtmist Tellija poolt (laiendatud garantiiaja kindlustuskaitse);

10.1.3.2. vastutuskindlustust, mille objektiks on lisaks kindlustatu seadusejärgne tsiviilvastutus seoses otsese varalise kahju või isikukahju tekitamisega kolmandatele isikutele, kui kahju on põhjustatud garantiiperioodil ilmnenu ehitusvigadest või teostatud hooldetöödest;

10.1.3.3. ristvastutus. Ehitustegevuse vastutuskindlustus peab sisaldama eriklauslit, millega kindlustatakse alltöövõtjate omavahelised ning alltöövõtjate, peatöövõtja ja Tellija omavahelised nõuded.

Ehitustööde koguriskikindlustuse poliis nr GJEEE 1133096 (edaspidi *CAR-leping* või *CAR-kindlustus*) on väljastatud 06.10.2020 ja sõlmitud kehtivusega 14.10.2020-31.12.2021.

Varakindlustuse omavastutus on 600 eurot ja kindlustussumma kokku 1 110 000 eurot, mis sisaldab:

Kindlustatud ese:

- *Ehitatav või renoveeritav hoone või rajatis 1 000 000 €, omavastutus 600 €;*
- *Tellijal olemasolev hoone või Kindlustusvõtjale kuuluv, hallata, hoole või järelevalve all olev hoone 100 000 €, omavastutus 600 €;*
- *Kahjujärgsete koristuskulude hüvitamine 10 000 €, omavastutus 600 €.*

Vastutuskindlustus sisaldab:

- *Kindlustussumma ühe juhtumi kohta 100 000 €;*
- *Kindlustussumma kogu kindlustusperioodi kohta 100 000 €;*
- *Omavastutus 600 €.*

CAR-lepingu eritingimused:

- 1) *Kindlustussumma ei sisalda käibemaksu.*
- 2) *Paigaldamata ehitismaterjalide vargus kehtib tingimusel, et töömaa on töövälisel ajal valvatud – väljundiga elektrooniline valvesignalisatsioonisüsteem või füüsiline valve (valvuriga valvealase lepingu olemasolu kindlustusvõtja vara valvamisel).*
- 3) *Kindlustuslepingule kohaldatakse ristvastutuse lisakaitset vastavalt CAR101-2017 tingimuste punktile 3.1.*
- 4) *Kindlustuslepingule kohaldatakse olemasoleva ehitise lisakaitset vastavalt CAR101-2017 tingimuste punktile 3.12., hüvitispiiriga 100 000 eurot kindlustusjuhtumi kohta ja 100 000 eurot kindlustusperioodi kohta, eriomavastutusega 600 eurot kindlustusjuhtumi kohta.*
- 5) *Gjensidige hüvitab kindlustusjuhtumi tagajärgede likvideerimisega seotud koristus-, lammutus- ja prahiveokulu, hüvitispiiriga 10 000 eurot kindlustusjuhtumi kohta ja 10 000 eurot kindlustusperioodi kohta, eriomavastutusega 600 eurot kindlustusjuhtumi kohta.*
- 6) *Kindlustuslepingule kohaldatakse hooldusperioodi vastutuskindlustuse põhikaitset vastavalt CAR101-2017 tingimuste punktile 3.4., hüvitispiiriga 100 000 eurot kindlustusjuhtumi kohta ja 100 000 eurot hooldusperioodi kohta, eriomavastutusega 600 eurot kindlustusjuhtumi kohta. Hooldusperioodi kestvus 01.01.2022 -.31.12.2023.*
- 7) *Kindlustuslepingule kohaldatakse hooldusperioodi varakindlustuse laiendatud kaitset vastavalt CAR101-2017 tingimuste punktile 3.3. Hooldusperioodi kestvus 01.01.2022 - 31.12.2023.*
- 8) *Objekt on aiaga piiratud, elektrooniline valve väljundiga G4S.*

Hankelepingu muudatus hankelepingu tähtaja pikendamise kohta on sõlmitud 15.12.2021 põhjendusega, et tulenevalt Elva valla läbi viidud Supelranna ja Ujula vahelise teelõigu hanke toimumisest ei väljastatud töövõtjale tööde teostamiseks vajalikku raieluba enne kui 12.11.2021, mistõttu ei saanud töövõtja töödega planeeritud ajal alustada ning eeltoodust tulenevalt on tööde lõpetamine edasi lükkunud umbes 1,5 kuud. Muudetud on hankelepingu punkti 4.3.1 järgmises sõnastuses: „peab juurdeehituse osa koos hoone välitöödega (platsid, haljastus- ja heakorratööd) ja antud osale taotletud kasutusloaga üle andma hiljemalt 31.01.2022.”

CAR-lepingu nr 1133096 lisaleping nr 1 väljastati 15.01.2021, millega on muudetud CAR-lepingu eritingimusi järgnevalt:

- 6) *Kindlustuslepingule kohaldatakse hooldusperioodi vastutuskindlustuse põhikaitset vastavalt CAR101-2017 tingimuste punktile 3.4., hüvitispiiriga 100 000 eurot kindlustusjuhtumi kohta ja 100 000 eurot hooldusperioodi kohta, eriomavastutusega 600 eurot kindlustusjuhtumi kohta. Hooldusperioodi kestvus 01.01.2022 -.31.12.2024.*
 - 7) *Kindlustuslepingule kohaldatakse hooldusperioodi varakindlustuse laiendatud kaitset vastavalt CAR101-2017 tingimuste punktile 3.3. Hooldusperioodi kestvus 01.01.2022 - 31.12.2024.*
- Muus osas jätta kindlustuslepingu nr GJEEE1133096 andmed muutmata.*

Ehitustööde koguriskikindlustuse poliis nr GJEEE 1178692 on väljastatud 23.11.2022 kindlustusperioodile 24.-25.11.2022, mis sisaldab:

Kindlustatud ese:

- Ehitatav või renoveeritav hoone või rajatis 1 000 000 €, omavastutus 600 €;
- Tellija olemasolev hoone või Kindlustusvõtjale kuuluv, hallata, hoole või järelevalve all olev hoone 100 000 €, omavastutus 600 €;
- Kahjujärgsete koristuskulude hüvitamine 10 000 €, omavastutus 600 €.

Vastutuskindlustus sisaldab:

- Kindlustussumma ühe juhtumi kohta 100 000 €;
- Kindlustussumma kogu kindlustusperioodi kohta 100 000 €;
- Omavastutus 600 €.

CAR-lepingu eritingimused:

Käesolevaga on kindlustusvõtja ja kindlustusandja kokku leppinud muuta alates 18.11.2022 kindlustuslepingut nr GJEEE1133096 alljärgnevalt: Eritingimuste 6 ja 7 hooldusperioodi pikendamise:

6) Kindlustuslepingule kohaldatakse hooldusperioodi vastutuskindlustuse põhikaitset vastavalt CAR101-2017 tingimuste punktile 3.4., hüvitispiiriga 100 000 eurot kindlustusjuhtumi kohta ja 100 000 eurot hooldusperioodi kohta, eriomavastutusega 600 eurot kindlustusjuhtumi kohta. Hooldusperioodi kestvus 01.01.2025 - 16.08.2025;

7) Kindlustuslepingule kohaldatakse hooldusperioodi varakindlustuse laiendatud kaitset vastavalt CAR101-2017 tingimuste punktile 3.3. Hooldusperioodi kestvus 01.01.2025 - 16.08.2025.

Töödega alustati ehituspäeviku nr nd 45 alusel 02.11.2020. Töökoosoleku protokoll nr 39 kuupäevaga 02.02.2022 järgi olid tööd tehtud kuupäevaks 30.01.2022. Vaegtöödena on fikseeritud üksikud sisetööd ja parklate ehitus, mis oli juurdeehituse kasutusloa saamise eelduseks. Tööde ülevaatusaktiga 06.07.2022 on fikseeritud, et tööd teostati vastavalt projektile, kasutusloa taotlus esitati Elva Vallavalitsusele 26.05.2022 ja märkuste sisseviimisel korregeeriti 28.06.2022.

Tööde üleandmise-vastuvõtmise lõppaktiga (ehitusobjekti üleandmise-vastuvõtmise akt) 15.08.2022 fikseeriti ehitustööde lõpliku kasutusvalmiduse ülevaatus ja arvati garantiiperioodi alguseks 15.08.2022 kestusega kuni 16.10.2025. Akt on allkirjastatud 14.09.2022.

Lõppakt nr 14 (rahaline) on esitatud 15.08.2022, mis allkirjastati töövõtja esindaja poolt 16.08.2022 ja tellija poolt 14.09.2022.

Hankelepingu kohaselt on ehitaja kohustus enne ehitustööde alustamist esitada tellijale vähemalt hankelepinguga võrdses summas CAR-kindlustuse ehk summas 1 097 139,34 eurot (reserviga). Hankelepingus on sätestatud, et CAR-kindlustus peab laienema lepinguobjektile tekkinud kahjule või kahjustusele, mille on põhjustanud töövõtja viies läbi lepinguga määratletud kohustusi garantiiperioodil. Tegelikult puudus ehitustööde teostamise perioodil 01.01.-15.08.2022 CAR-kindlustuse kehtivus ehitusperioodile, CAR-lepingu alusel oli 01.01.2022 alanud hooldusperiood. CAR-kindlustuse garantii- ehk hooldusperioodi kohta on aga kindlustus sõlmitud väiksemale summale kui oli CAR-kindlustuse enda summa, hankelepingu kohaselt pidi CAR-kindlustus laienema ka hooldusperioodile.

Lähtuvalt eeltoodust on rakendusüksus seisukohal, et toetuse saaja on hankelepingut muutnud, aktsepteerides CAR-lepingut, mis ei sisaldanud kõiki hankelepingus toodud CAR-kindlustusele nõutud tingimusi, lisaks puudus CAR-kindlustus ehitusperioodile 01.01.-15.08.2022, mil kehtis CAR-lepingu alusel hooldusperiood, mille tingimused aga ei vastanud hankelepingus nõutud tingimustele. Kuna hankelepingu muutmine ei vasta rakendusüksuse hinnangul RHS-is sätestatud hankelepingu muutmise regulatsioonile, on toetuse saaja rikkunud RHS §-i 3 ja § 123 lg-t 1.

1.2. Toetuse saaja selgitused

Toetuse saaja hinnangul 08.11.2022 lepingu punkti 10.1.3.1 kohasele garantiiaegsele CAR-kindlustusele ei kehti lepinguga võrdse summa nõue. Lisades, kui garantiiaegsele kindlustusele

laieneks täissumma nõue, ei oleks tegemist eraldi loeteluga punktis 10.1.3, vaid oleks saanud jätkata loeteluga punkti 10.1.2 all ning sellest tulenevalt on küll lepingus nõutud CAR kindlustuspoliisi olemasolu garantiiajaks, kuid konkreetset summat, mis garantiiajal rakendub, ei ole lepingus määratud. Toetuse saaja viitab võlaõigusseadusele (edaspidi VÕS) § 29 lg-le 1, mille alusel tuleb lepingu tõlgendamisel lähtuda poolte ühisest tahtest. Täpsustades, et tepingupooled on lepingupunkti mõistnud ühtemoodi, seega vastab eelpool toodud tõlgendus poolte ühisele tahtele ja seda toetab ka tavapraktika, mis toodi välja ka kindlustusseltsi poolt antud hinnangus, mis esitati 08.11.2022 vastusega.

Kindlustusseltsi esindaja hinnangul on tegemist tõlgendamise küsimusega: „Reeglina ei kindlustata garantiitööde ajal tekkinud kahjusi lepingu summale. See tekitab ehitajale ebamõistliku kindlustuskulu kui selline kaitse on üldse võimalik hankida. CAR kindlustus ehitusperioodi ajaks peab olema võrdne lepingu summaga, sest siis ongi reaalne oht, et objekt võib veel hävida täies ulatuses, aga sellise sündmuse aset leidmine peale objekti üleandmist garantiitööde ajal on meie hinnangul suhteliselt võimatu. Selle tõttu pannaksegi paika hüvitispiir kuna kahju ilmselt ikkagi piirdub mingi osaga. Muidugi võib spekuloida, et äkki põletate kogu hoone maha, aga kuna tegu on juurdeehitusega, siis lepingulisest tööde mahust nagunii ei piisaks kogu hoone taastamiseks.

Teine argument: mina loen välja, et kuni punkt 10.1 ongi summaarne eeldus väga selgelt esile toodud ehk ja see nõue on täidetud ja selles osas vaidlus puudub. 10.. "Ehitaja kohustub enne ehitustööde alustamist esitama Tellijale vähemalt käesoleva lepinguga võrdses summas ehitise koguriskikindlustuse (CAR) poliisi:

10.1.1. kindlustatud peab olema Lepinguobjektiks oleva ja kindlustuskohas asuva vara igasugune ettenägematu või ootamatu hävimine, kahjustumine või kaotsimine;

10.1.2. kindlustatud isikuks peab olema Tellija;

Aga siit edasi ei ole konkreetset summaarset eeldust lepingus toodud ja siis määrataksegi üks hüvitispiir milleks antud juhul on saanud 100 000€ - hankelepingu punkt 10.1.3. muuhulgas peab kindlustus hõlmama...“.

Seega, toetuse saaja leiab, et tegemist ei ole hankelepingu muudatusega, mis läheks vastuollu RHS §-ga 123.

1.3. Rakendusüksuse seisukoht ja õiguslik põhjendus

Rakendusüksuse hinnangul ei muuda toetuse saaja selgitused käesoleva rikkumise asjaolusid ega järeldusi ning ei anna alust finantskorrektsioonist loobumiseks.

Rahuldamise otsuse punkti 1 kohaselt on toetuse saajaks Tartumaa Tervisekeskus OÜ ja punkti 7.1 kohaselt kohalduvad toetuse saajale lisaks rahuldamise otsuses sätestatud STS §-s 26 ning struktuuritoetuse seaduse alusel kehtestatud õigusaktides toetuse saajale sätestatud kohustused.

STS § 26 lg 1 kohaselt on toetuse saaja kohustatud järgima RHS-i, kui ta on hankija RHS-i tähenduses. Toetuse saaja on Tartumaa Tervisekeskuse OÜ, kes on eraõiguslik juriidiline isik RHS § 5 lg 2 punkti 5 tähenduses ja sellest tulenevalt peab toetuse saaja riigihanke korraldamisel järgima RHS-is sätestatud korda.

RHS § 3 punkti 1 järgi peab hankija tegutsema riigihanke korraldamisel läbipaistvalt. Läbipaistvuse ja kontrollitavuse põhimõtte eesmärk on, et riigihankest huvitatud ettevõtjad teaksid täpselt riigihanke tingimusi, et menetlus ise oleks läbipaistev ja kontrollitav toetuse andjate ning pädevate asutuste poolt. RHS § 3 punkti 2 alusel peab hankija kohtlema kõiki isikuid, kelle elu- või asukoht on Eestis, mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis, muus Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis või Maailma Kaubandusorganisatsiooni riigihankelepinguga ühinenud riigis, võrdselt ja jälgima, et kõik isikutele seatavad piirangud ja kriteeriumid oleksid

riigihanke eesmärgi suhtes proportsionaalsed, asjakohased ja põhjendatud. RHS § 3 punktis 2 sätestatud isikute võrdse kohtlemise põhimõtte tähendab seda, et toetuse saaja ei tohi luua ühelegi võimalikule pakkujale soodsamat olukorda. Võrdse kohtlemise põhimõtte eeldab, et samadel asjaoludel koheldakse isikuid ühtemoodi.

RHS § 123 lõike 1 järgi on hankijal õigus hankelepingut muuta alustel, mis on toodud selle lõike punktides 1-7. Kuna antud muudatuse suhtes ei ole asjakohased RHS § 123 lg 1 p-des 1- 3 ja 5-6 sätestatud hankelepingu muutmise alused, peab rakendusüksus vajalikuks hinnata lisaks, kas hankelepingu muutmisele saab kohaldada RHS § 123 lg 1 punkte 4 või 7.

RHS § 123 lg 1 p 4 kohaselt võib uut riigihanget korraldamata sõlmitud hankelepingut muuta, kui muudatuse põhjustavad hoolsale hankijale ettenägematud asjaolud, kusjuures hankelepingu üldist olemust ei muudeta ja ühegi muudatuse väärtus ei ületa 50% hankelepingu algsest maksumusest. Rakendusüksuse hinnangul ei ole antud juhul tegemist olukorraga, kus hoolsale hankijale selgusid ettenägematud asjaolud, millest tingituna oli vajalik kalduda kõrvale algselt kehtestatud CAR-kindlustuse esitamise tingimustest. Muuhulgas ei ole ettenägematusele viidanud ka toetuse saaja ise ning sellest lähtuvalt ei ole hankelepingu muutmine RHS § 123 lg 1 p 4 alusel õigustatud.

RHS § 123 lg 1 p 7 kohaselt võib sõlmitud hankelepingut muuta uut riigihanget korraldamata, kui muudatuse väärtusest sõltumata ei ole muudatus oluline. RHS § 123 lg 2 p-de 1 ja 2 kohaselt on muudatus oluline, kui sellega muudetakse hankelepingu üldist olemust märkimisväärselt, eeskätt kui muudatustega lisatakse tingimus, mis laiendab võimalike riigihankes osalejate või vastavaks tunnistamisele kuuluvate pakkumuste hulka, kui riigihanke alusdokumendid oleks sellist tingimust sisaldanud või kui muudatus tingib hankelepingust tuleneva lepinguliste kohustuste vahekorra muutmise pakkuja kasuks hankelepingus sätestamata viisil.

Eelkirjeldatud säte (RHS § 123 lg 2 p 1) baseerub hankedirektiivi 2014/24/EL artikli 72 lg 4 punktil a, mille järgi käsitatakse muudatust igal juhul olulisena, kui muudatusega lisatakse tingimusi, mis oleksid võimaldanud osaleda ka muudel kui algselt välja valitud pakkujatel või aktsepteerida muid kui algselt aktsepteeritud pakkumusi või mis oleksid hankemenetlusse kaasanud täiendavaid osalejaid, kui neid oleks rakendatud algses hankemenetluses. Kohtuasjas nr C-454/06 on Euroopa Kohus asunud seisukohale, et menetluse läbipaistvuse ja pakkujate võrdse kohtlemise tagamiseks tuleb kehtiva riigihankelepingu klauslite muutmist pidada uue riigihankelepingu sõlmiseks juhul, kui need muudatused on algse riigihankelepingu tingimustest oluliselt erinevad ja kui neist ilmneb poolte soov pidada uusi läbirääkimisi hankelepingu oluliste tingimuste osas.

Tuginedes esitatud dokumentidele ja toetuse saaja selgitustele on rakendusüksuse hinnangul muudetud hankelepingu tingimusi ning tegemist on olulise muudatusega RHS-i mõistes. Esitatud CAR-kindlustuse kehtivusperiood oli 14.10.2020-31.12.2021 ja kindlustussummas kokku 1 110 000 eurot, hooldusperioodi kestus 01.01.2022-16.08.2025, mille kohaselt kohaldatakse hooldusperioodi vastutuskindlustuse põhikaitset vastavalt CAR101-2017 tingimuste punktile 3.4, hüvitispiiriga 100 000 eurot kindlustusjuhtumi kohta ja 100 000 eurot hooldusperioodi kohta, eriomavastutusega 600 eurot kindlustusjuhtumi kohta. Hankelepingu sõnastuse kohaselt pidi CAR-kindlustus laienema garantiiperioodile. Kuna CAR-kindlustus tuli sõlmida vähemalt summale 1 097 139,34 eurot, aga vastavalt hankelepingus sätestatule ei ole see laienenud garantiiperioodile, siis hankija on aktsepteerinud CAR-kindlustust, mis ei vasta hankelepingu tingimustele ehk CAR-kindlustus on sõlmitud töövõtjale soodsamatel tingimustele kui nägi ette hankeleping.

Mainimata ei saa jätta asjaolu, et kuna kuupäevaks 31.12.2021 ei olnud veel kõik ehitustööd lõppenud, siis oleks toetuse saaja pidanud töövõtjalt nõudma CAR-kindlustuse pikendamist kuni ehitustööde lõpuni, s.o 15.08.2022, mil lõppakti alusel algas tegelik garantiiperiood, kuigi hankelepingu punkti 12.2 alusel pidi garantiiperiood algama peale tööde üleandmise-vastuvõtmise

akti allkirjastamist poolte poolt ja töövõtja poolt garantiiperioodi tagatise üleandmist Tellijale. Lõppakt allkirjastati alles 14.09.2022.

Rakendusüksus rõhutab, et hankelepingu täitmise tingimused, seda ka CAR-kindlustuse osas, on olulised hankelepingu tingimused, mis avaldavad mõju pakkujate ringile ning pakkumuste maksumustele. Pakkujad peavad kaaluma antud ajaperioodiks võetud kohustusi, erinevaid riske, sh kas etteantud kuupäevaks ja/või perioodil on neil võimalik tagada nõutud kindlustuse olemasolu nõutud summas. Riigihanke nr 223367 puhul olid kõik pakkujad pakkumuste tegemise hetkel võrdses olukorras, lähtudes pakkumuse koostamisel teadmisest, et kehtiv CAR-kindlustus peab laienema kõikide tingimustega ka hooldusperioodile. Samuti, et kogu ehitustööde perioodil oleks kehtiv CAR-kindlustus.

Rakendusüksuse hinnangul oleks võinud pakkujate ring olla laiem, kui kõik potentsiaalsed pakkujad oleksid teadnud, et hankelepingu täitmisel võib esitada sellise CAR-kindlustuse, mis ei pea laienema samadel tingimustel hooldusperioodile, lisaks ehitustöödele kehtiv CAR-kindlustus võib olla lühema kehtivusega kui tegelik ehitusperiood ise. Mõni pakkuja võis heituda selliste tingimustega CAR-kindlustuse esitamise nõudest, sest kõikidel hankes osaleda soovivatel ettevõtjatel ei pruugi olla võimalik esitada hankelepingus toodud tingimustele vastavat CAR-kindlustust, kui aga oleks teatud, et kõik nõutud tingimused ei pea olema täidetud, oleks hankes osaletud.

Käesoleval juhul ei ole teada, millised oleksid olnud pakkujad, pakkumuste maksumused ning milline pakkuja oleks valitud edukaks, kui hankija oleks hankemenetluse käigus seadnud leebemad CAR-kindlustuse esitamise tingimused. Pakkujad otsustavad hankes osalemise üle ja esitavad pakkumuse avalikustatud hanketingimuste alusel. Seega pidid kõik pakkujad arvestama riigihanke alusdokumentides märgitud CAR-kindlustuse tingimustega juba pakkumuse esitamisel ning vastavate tingimustega CAR-lepingu hind pidi kajastuma pakkumuse maksumuses. Kui hiljem selgub, et CAR-kindlustuse esitamine võib esialgselt nõutust olla erinevatel tingimustel, siis on tegemist olulise asjaoluga, mis võis mõjutada pakkujate ringi ja esitatud pakkumuste sisu. Seega võis esineda olukord, et hankest huvitatud ettevõtjate jaoks olid sätestatud tingimused just põhjuseks, miks nad loobusid pakkumuse esitamisest. Rakendusüksus selgitab, et pakkujate arv iseenesest ei pruugi mõjutada pakkumuste maksumust odavnemise suunas, kuid samas ei saa täielikult välistada võimalust, et pakkuja, kes leebemate tingimuste korral oleks olnud huvitatud hankes osalemisest, oleks teinud ka parima pakkumise, mistõttu oleks olnud tagatud rahaliste vahendite säästlikum kasutamine.

Kuivõrd hankija aktsepteeris CAR-kindlustuse esitamist hankelepingus toodust erinevatel tingimustel, siis on tegemist hankija ja pakkuja vahelise kokkuleppega hankelepingu muutmiseks.

Rakendusüksus on seisukohal, et lubamatu hankelepingu muutmine on muuhulgas tinginud ka RHS § 3 punktides 1 ja 2 toodud riigihanke korraldamise üldpõhimõtete rikkumise. Läbipaistvuse põhimõttega ei ole kooskõlas, kui hankija võrreldes hanke esialgsete tingimustega hankelepingu tingimusi oluliselt muudab. Samuti on pakkujaid ebavõrdselt koheldud olukorras, kus edukalt pakkujalt sõlmitud hankelepingus nõutud CAR-kindlustust vastavalt nõutud tingimustele ei küsita, aktsepteeritakse nõuetele täielikult mittevastavat CAR-kindlustust. Eelnevat arvestades on toetuse saaja võimaldanud edukale pakkujale hankelepingus kehtestatuga võrreldes soodsamad tingimused, muutes sellega oluliselt sõlmitud hankelepingut ning rikkunud sellega RHS § 123 lg-d 1 ja 2, niisamuti RHS § s 3 sätestatud isikute võrdse kohtlemise ja hanke läbipaistvuse põhimõtteid.

Toetuse saaja on hankest huvitatud ettevõtjaid ebavõrdselt kohelnud ja asetanud eduka pakkuja soodsamasse olukorda, kuna toetuse saaja võimaldas hankelepingu täita hankelepingu ja riigihanke alusdokumentides kehtestatud esialgsetest tingimustest soodsamalt. Kohtuasjades nr C-42/13 ja C-496/99 on Euroopa Kohus rõhutanud, et võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse

põhimõtetega seondub hankija kohustus rangelt kinni pidada just hankija enda kindlaksmääratud tingimustest. Hankija on enda poolt kehtestatud hanketingimustega seotud ega saa asuda kõnealuseid tingimusi menetluse hilisemas etapis pärast pakkumuste esitamise tähtpäeva möödumist õigusvastaselt muutma või laiendama.

Lähtuvalt eeltoodust on rakendusüksus seisukohal, et toetuse saaja ei ole järginud RHS § 3 ja § 123 lg-t 1, mistõttu on toetuse saaja rikkunud talle STS § 26 lõikes 1 pandud kohustust järgida riigihangete korraldamisel RHS-is sätestatud nõudeid.

1.4. Rikkumisele kohaldatav finantskorrektsiooni määr 25%

STS § 45 lg 1 punkti 3 kohaselt teeb rakendusüksus finantskorrektsiooni otsuse toetuse vähendamiseks, kui toetuse saaja on jätnud osaliselt või täielikult täitmata kohustuse või nõude ja see on mõjutanud kulu abikõlblikkust. STS § 46 lg 1 kohaselt, kui finantskorrektsiooni otsuse tegemisel ei ole kohustuse või nõude täitmata jätmise laadist tulenevalt võimalik selle rahalise mõju suurust hinnata, kuid esineb põhjendatud oht, et kohustuse või nõude täitmata jätmine tõi kaasa rahalise mõju, siis vähendatakse toetust ühendmääruses sätestatud ulatuses.

Eeltoodud rikkumise osas esinevad ühendmääruse § 22⁷ lg-s 1 toodud asjaolud, mille kohaselt, kui hankelepingu muutmise korral ei ole järgitud riigihangete seaduse § 123 lõiget 1, kohaldatakse hankelepingu väärtusele 25-protsendilist finantskorrektsiooni määra.

Hankelepingu CAR-kindlustuse tingimuste muutmine on vastuolus RHS § 123 lõikes 1 sätestatuga ja ei ole formaalne RHS-i rikkumine, sest riigihankes nr 223367 oleks võinud osaleda rohkem pakkujaid, kui nad oleksid teadnud, et hankelepingus sätestatud CAR-lepingu esitamine toimub riigihanke alusdokumentides ja hankelepingus sätestatust teistsugustel tingimustel. Seega esineb põhjendatud oht, et RHS § 123 lõike 1 rikkumine võis kaasa tuua rahalise mõju, sest hankija oleks võinud hankelepingu sõlmida teise pakkujaga ja/või teise maksumusega pakkumuse alusel, kui ta oleks juba riigihanke alusdokumentides kehtestanud hankelepingus sätestatud CAR-kindlustuse esitamise leebematel tingimustel.

Rakendusüksus selgitab, et ühendmääruse seletuskirja kohaselt on ühendmääruses sätestatud finantskorrektsiooni määradega juba kohustuse eiramise võimalikku mõju kaalutud. Lisaks täiendab seletuskiri, et riigihangete rikkumiste korral ei ole üldjuhul võimalik konkreetset kahjusummat välja arvutada, kuna tegemist on potentsiaalse ja teoreetilise (kaudse) kahjuga, mis võib tekkida õigusnormi rikkumisel ja konkreetsete asjaolude põhjal loetakse rikkumine tõendatuks. Eeltoodud põhimõtteid toetab ka Euroopa Kohus, selgitades kohtasjades nr C-743/18 ja C-406/14, et hanketingimuste rikkumise korral ei ole konkreetse finantsmõju tõendamine nõutav ja see ei pea olema nähtav. Piisab sellest, kui asjasse puutuva rahastusfondi eelarve mõjutamise võimalus ei ole välistatud.

Rakendusüksuse hinnangul on otsuse punktis 1 kirjeldatud rikkumise olulisust ja raskust hinnates proportsionaalne rakendada 25-protsendilist finantskorrektsiooni määra. Käesoleval juhul võis mõni hankelepingu täitmisest huvitatud isik loobuda riigihankes osalemisest hankelepingu CAR-kindlustuse esitamise tingimuste tõttu ehk tingimustel võis olla heidutav mõju. Seega ei ole teada, milline oleks võinud olla pakkujate ring, sh edukas pakkuja ning tema pakkumuse maksumus ja hankelepingu hind, kui toetuse saaja oleks riigihanke alusdokumentides võimaldanud oluliselt leebemaid CAR-kindlustuse esitamise tingimusi hankelepingu täitmiseks. See omakorda tähendab, et esineb põhjendatud oht, et toetuse saaja hankelepingu õigusvastane muutmine tõi kaasa rahalise mõju, sest hankelepingu oleks võinud sõlmida teise pakkujaga ja/või teise maksumusega pakkumuse alusel. Rakendusüksus märgib, et hankes osalemiseks esitasid taotluse 10 ettevõtjat, kes kõik osutusid ka väljavalituks, aga pakkumuse esitasid neist ainult 5 pakkujat.

Ühendmääruse seletuskirjas on väljendatud seisukohta, et § 22⁸ rakendamisel tuleb asjakohase protsendimäära valikul lähtuda analoogia alusel samalaadse rikkumise korral kohaldatavast finantskorrektsiooni määra, mistõttu otsuse punktis 1 kirjeldatud hankelepingu lubamatu muutmise korral viitab ühendmääruse § 22⁷ lg-s 1 kirjeldatud rikkumise asjaoludele ja 25-protsendilisele finantskorrektsiooni määrale. Ühtlasi selgitab seletuskiri, et RHS §-s 3 nimetatud üldpõhimõtete olulise riive korral tuleb eelduslikult rakendada 25% finantskorrektsiooni määra. Järelikult peab seadusandja antud rikkumist piisavalt oluliseks puuduseks, mistõttu ei saa toetuse saajal tekkida eelkirjeldatu valguses õigustatud ootust, et hangelepingu lubamatu muutmise ja sellest tingitud RHS § 3 üldpõhimõtete mittejärgimise korral peaks rakendatav finantskorrektsiooni määr 25 protsendist madalam olema.

Kuivõrd toetuse saaja ei ole välja toonud ega rakendusüksus ka ise ei ole tuvastanud ühtegi erandlikku objektiivset asjaolu, mis võimaldaksid hinnata rikkumise finantsmõju pigem väiksemaks, siis ei ole põhjendatud kohaldada 25%-st väiksemat korrektsioonimäära. Asjaolu, et hankes esitati mitu pakkumust, ei võimalda korrektsioonimäära vähendada, sest kõik pakkujad pidid pakkumuse esitamisel lähtuma hanke alusdokumentides nõutud CAR-kindlustuse tingimustest. Seega ei võimalda esitatud pakkumuste arvu või maksumuse analüüsimine hinnata, milliseks oleks pakkumused kujunenud leebemate tingimustega täitmisaegse tagatise esitamise võimaldamise korral.

Eeltoodust tulenevalt peab rakendusüksus põhjendatuks ja proportsionaalseks kohaldada hankelepingule otsuse punktis 1 nimetatud RHS-i rikkumise eest 25-protsendilist finantskorrektsiooni määra.

1.5. Finantskorrektsiooni summa ja projekti eelarve vähendamine

Toetuse saaja on projekti tegevuse 2 „Projekteerimine“ (edaspidi *tegevus nr 2*) raames kajastanud riigihanke nr 223367 alusel tekkinud abikõlblikku kulu KD-des nr 34, 40, 43, 46 ja 49 kokku summas 36 243,16 eurot käibemaksuga, mis on ka toetuse saajale välja makstud; ning tegevuse 3 „Ehitamine“ (edaspidi *tegevus nr 3*) raames on projekti esitatud abikõlblikke kulusid KD-des nr 34, 37, 40, 43, 46, 47, 49, 52, 54, 56, 58, 60, 63, 65 ja 66 kokku summas 1 164 387,63 eurot käibemaksuga, millest toetuse saajale on välja makstud 1 096 604,56 eurot.

Lähtudes otsuses tehtud järeldustest ning võttes aluseks ühendmääruse § 22⁷ lg 1 loeb rakendusüksus riigihankega nr 223367 seotud kuludest mitteabikõlblikuks **300 157,70 eurot** (1 200 630,79*25%), millest toetus moodustab 225 118,27 eurot ja omafinantseering 75 039,43 eurot.

Rahastamise otsuse punkti 11 kohaselt finantskorrektsioonide kinnitamisel ning toetuse tagasinõudmisel lähtutakse tervise ja tööministri 13. märtsi 2018. a määruse nr 5 „Tervisekeskuste kaasajastamine“ (edaspidi *meetme määrus*) §-s 31 sätestatust. Vastavalt STS § 46 lõikele 3 väheneb projekti eelarve vähendatava toetuse ulatuses vastavalt toetuse rahuldamise otsuses kehtivale proportsioonile, mistõttu muudab rakendusüksus projekti osas toetuse rahuldamise otsuse resolutsiooni ning vähendab mitteabikõlbliku summa ulatuses projekti eelarvet.

Vastavalt HMS § 69 lõikele 1, meetme määruse § 31 lõikele 2 ja STS §-le 48 on toetuse saaja kohustatud tagastama tagastamisele kuuluva toetuse, mistõttu muudab rakendusüksus projekti „Tartumaa esmatasandi tervisekeskuse rajamine“ 25.05.2017 otsuse nr 049 abikõlbliku kulu mitteabikõlbliku kulu ulatuses vastavalt taotluse rahuldamise otsuses kehtivale proportsioonile.

2. Toetuse saaja ärakuulamisõiguse tagamine

Haldusmenetluse seaduse (edaspidi HMS) § 40 lõikest 1 tulenevalt peab enne haldusakti andmist haldusorgan andma menetlusosalisele võimaluse esitada kirjalikus, suulises või muus sobivas vormis asja kohta oma arvamus ja vastuväited. Rakendusüksus edastas 30.03.2023 toetuse saajale finantskorrektsiooni otsuse eelnõu, paludes esitada omapoolne seisukoht antud otsuse kohta hiljemalt 13.04.2023. Toetuse saaja ei esitanud vastuväiteid.

3. Otsuse resolutsioon

Võttes arvesse eelkirjeldatud asjaolud ja põhjendused ning tuginedes käesolevas otsuses väljatoodud õiguslikele alustele, rakendusüksus

otsustab:

1. lugeda projekti nr 2014-2020.2.04.17-0063 „Tartumaa esmatasandi tervisekeskuse rajamine“ raames mitteabikõlblikuks kuluks tegevuses nr 2 „Projekteerimine“ 9060,79 eurot (käibemaksuga), millest toetus moodustab 6795,59 eurot ja omafinantseering 2265,20 eurot ja tegevuses nr 3 „Ehitamine“ 291 096,91 eurot (käibemaksuga), millest toetus moodustab 218 322,68 eurot ja omafinantseering 72 774,23 eurot. Kokku mitteabikõlblik kulu 300 157,70 eurot, millest toetus moodustab 225 118,27 eurot ja omafinantseering 75 039,43 eurot;
2. nõuda toetuse saajalt tagasi KD-de nr 34, 37, 40, 43, 46, 47, 49, 52, 54, 56, 58, 60, 63 ja 65 alusel välja makstud toetus summas 212 408,95 eurot;
3. vähendada kuludokumendiga nr 66 seotud abikõlblikke kulusid 25% võrra;
4. toetuse saajal maksta 60 kalendripäeva jooksul finantskorrektsiooni otsuse kehtima hakkamise päevast arvates tagasimaksmisele kuuluv toetus summas 212 408,95 eurot Rahandusministeeriumi pangakontole SEB Pank – a/a EE891010220034796011 (SWIFT: EEUHEE2X) või Swedbank – a/a EE932200221023778606 (SWIFT: HABAE2X) või Luminor Bank EE701700017001577198 (SWIFT: NDEAEE2X) või LHV Pank EE777700771003813400 (BIC/SWIFT: LHVBE22) viitenumbriga 2800082938. Selgituseks märkida projekti number ja finantskorrektsiooni otsuse number. Toetuse saajal tuleb tasuda viivist 0,1% iga toetuse tagasimaksmisega viivitatud kalendripäeva eest, kui toetuse saaja ei tagasta toetust käesolevas otsuses ettenähtud tähtpäevaks, kandes kogunenud viivise käesoleva otsuse resolutsiooni punktis 4 märgitud Rahandusministeeriumi pangakontole;
5. vähendada projekti eelarvet tegevuses nr 2 „Projekteerimine“ ja nr 3 „Ehitamine“ otsuse resolutsiooni punktis 1 märgitud summade ulatuses;
6. muuta 25.05.2017 taotluse rahuldamise otsuse nr 049 punkte 3-5 alljärgnevalt:
 - 6.1. „3. Projekti abikõlblikud kogukulud on 1 055 503,74 (üks miljon viiskümmend viis tuhat viissada kolm eurot ja seitsekümmend neli senti) eurot.“;
 - 6.2. „4. Toetuse määr on 75,00 protsenti projekti abikõlblikest kuludest ja maksimaalne toetuse suurus 791 627,81 (seitsesada tuhat üheksakümmend üks kuussada kakskümmend seitse eurot ja kaheksakümmend üks senti) eurot.“;
 - 6.3. „5. Muuta otsuse punkti 5 ja sõnastada see alljärgnevalt: „5. Omafinantseeringu minimaalne määr on 25,00 protsenti projekti abikõlblikest kuludest ja suurus vähemalt 263 875,93 (kakssada kuuskümmend kolm tuhat kaheksasada seitsekümmend viis eurot ja üheksakümmend kolm senti) eurot.“.

Otsuse peale on õigus esitada vaie STS § 51 ja HMS-i alusel Riigi Tugiteenuste Keskusele 30 päeva jooksul, arvates päevast, millal isik sai või oleks pidanud otsusest teada saada.

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiina Sams
osakonnajuhataja

Koostaja: Kairi Puur
järelevalve ekspert
6632051
Kairi.Puur@rtk.ee